

Trygghet och studiero i skolan

– information om nya bestämmelser

Skolverket

Reviderad 2007-08-15

Beställningsadress:

Fritzes kundservice

106 47 Stockholm

Telefon: 08-690 95 76

Telefax: 08-690 95 50

E-postadress: skolverket@fritzes.se

www.skolverket.se

Beställningsnummer: 07:1010

Tydligare befogenheter för trygghet och studiero i skolan

Nya bestämmelser har införts i skollagen (SFS 2007:378) för att ge förutsättningar för att skapa en förbättrad ordning, trygghet och studiero i skolan.

Skolans huvuduppgift är att ge alla elever en grund för att kunna klara framtida studier och yrkesliv. Det handlar om kunskaper och grundläggande värden. För att klara detta måste studiemiljön präglas av ordning, trygghet och studiero. Ett förebyggande arbete är centralt för att skapa de rätta förutsättningarna. När ordningen trots detta är störd behövs möjligheter att ingripa. Reglerna för dessa befogenheter har nu blivit tydligare.

Skolan ska vara trygg och stimulerande. En plats dit både elever och personal känner lust att gå. Ett förebyggande arbete som genomsyrar hela skolan är en naturlig utgångspunkt. Skolans värdegrund ska vara väl förankrad hos alla. En viktig uppgift för lärarna är att hjälpa eleverna att utveckla empati och respekt för andra människors lika värde.

För att nå dit krävs först och främst att skolan arbetar på ett systematiskt och aktivt sätt. Skolans ordningsregler och likabehandlingsplan ska kännetecknas av ett helhetstänkande. Eleverna ska veta att det finns ett system som bidrar till ökad trivsel och trygghet. Det är även viktigt att ordningsreglerna tas fram på ett sätt så att elever och föräldrar är delaktiga och därmed känner ansvar för dem. Att reglerna diskuteras regelbundet, tillämpas konsekvent och följs upp är också angeläget. Detta är förutsättningar för att kunna skapa och behålla en god studiemiljö.

Men för att kunna upprätthålla lugn och ro behövs också tydliga befogenheter att kunna ingripa om det ändå blir oroligt, stökigt eller hotfullt i klassrummet. Läraren har kunnat säga till, visa ut eleven eller ge kvarsittning. Men det räcker inte alltid för att komma tillrätta med en störande eller en farlig situation. Därför har lärare och rektor nu möjlighet att omhänderta föremål som stör skolverksamheten eller som utgör en fara

för säkerheten i den. Förutsättningen är att en elev antingen stör andra eller påverkar undervisningen eller ett provtillfälle på ett störande sätt.

De nya bestämmelserna omfattar alla typer av föremål som bedöms som störande eller farliga. De gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt fristående skolor.

Om en situation uppstår där en enskild elev allvarligt hotar övriga elevers trygghet och studiero, finns nu en möjlighet att flytta en elev i grundskolan till en annan skola. Detta får endast tillämpas som en yttersta åtgärd i extrema undantagsfall. Alla andra åtgärder ska ha prövats och bedömts som otillräckliga.

Omhändertagande av föremål som tillhör elev

Det är läraren och rektorn som har möjlighet att omhänderta föremål som tillhör eleven. Med lärare jämföras också förskollärare och fritidspedagoger som är verksamma inom grundskolan. Annan personal i skolan kan med andra ord inte omhänderta föremål. Bestämmelsen gäller inte bara i klassrummet utan också föremål som används eller påträffas i entréer, korridorer och uppehållsrum. Det måste också vara klart vem föremålet tillhör, vilket kan vara svårt när föremål hittas i allmänna utrymmen. Råder det osäkerhet om vems föremålet är kan man inte omhänderta det med stöd av bestämmelsen.

Ett omhändertagande av ett föremål får ske i två olika situationer:

1. Om föremålet stör skolverksamheten
2. Om föremålet utgör en fara för säkerheten i skolan

Stör skolverksamheten

Det är hur föremålet används som är själva grunden för omhändertagandet. En mobiltelefon är inte störande om den är avstängd och inte används, men om eleven pratar i den eller hanterar den på något annat sätt (skickar meddelanden, tar foton eller kopplar upp sig på Internet) så att undervisningen försvåras för både eleven själv, de andra eleverna och läraren, så stör den skolverksamheten. Det kan också röra sig om leksaker eller andra rätt harmlösa saker, som t ex pinnar och stenar, som används under lektionen.

Ett föremål får inte tas om hand som en bestraffning. Avgörande för om omhändertagandet ska ske är om verksamheten i skolan störs.

Fara för tryggheten och säkerheten i skolan

När det gäller föremål som är farliga, såsom t ex fyrverkerier och kemikalier spelar det däremot ingen roll hur de används. Om de så bara ligger på elevens bänk får läraren omhänderta och behålla dem tills föräldrarna har underrättats. Detta gäller också föremål som är skadliga för eleven som t ex narkotika och alkohol.

När det gäller innehav av föremål som strider mot annan lagstiftning, t ex vapen och narkotika, bör dessa naturligtvis omhändertas. I dessa fall anmäler man skyndsamt omhändertagandet till polisen som så snart som möjligt ska pröva frågan om föremålet ska tas i beslag. Till dess får skolans omhändertagande bestå. Det är rektor, eller den person som rektor delegerar det till, som har ansvar för att en anmälan till polisen görs.

Hur går det till i praktiken?

I de ordningsregler som rektor, skolans personal, elever och föräldrar tillsammans varit med om att ta fram bör det tydligt framgå vilka föremål som kan vara störande eller utgöra en fara för säkerheten. Även hur föremålen får användas ska beskrivas i ordningsreglerna. Det ska vara känt för eleverna liksom vilka konsekvenser det får om man bryter mot dessa.

Våld får inte förekomma

Om en elev ändå använder ett föremål så att det stör undervisningen eller utgör en fara för säkerheten och inte rättar sig efter tillsägelse, kan läraren enligt den nya bestämmelsen genast ta föremålet ifrån eleven.

Föremålet kan behållas under hela lektionen eller under hela skoldagen. Om föremålet omhändertas längre ska föräldrarna snarast informeras.

Läraren får också, om ordningen är störd, ta föremål som ligger på bänkar, hyllor eller stolar. Skolpersonal får även söka igenom elevens skåp efter föremål som anses olämpliga. Om eleven håller det störande föremålet i handen får läraren ta det ifrån eleven. Men våld eller tvång får inte förekomma, om eleven gör motstånd så måste omhändertagandet avbrytas.

Ingen kroppsvisitering

Läraren har dock inte rätt att kroppsvisitera eleven. Rektor eller lärare kan med andra ord inte ta föremål som eleven förvarar i kläderna.

Vad gäller då till exempel en elev lyssnar på en mp3-spelare som ligger i fickan och gör det på ett sätt som är störande? Även om föremålet bara delvis är dolt innebär det att eleven måste plocka fram föremålet innan läraren kan ta det. Inte heller får man undersöka elevens väska; den är liksom kropp och kläder en del av det personliga integritetsskyddet.

Ett sätt att undvika att hamna i många av dessa svåra situationer är att läraren konsekvent hänvisar till de ordningsregler man gemensamt kommit överens om. I förebyggande syfte kan läraren innan lektionen börjar uppmana eleverna att lämna ifrån sig saker som kan störa. Läraren får då förvara dessa tills lektionen är slut.

Upprepade störningar

Om eleven vid upprepade tillfällen tar med sig störande saker behöver inte föremålet lämnas tillbaka förrän föräldrarna har meddelats. Hemmet ska underrättas så snabbt

som möjligt. I och med att eleven inte har bättrat sig är det lämpligt att läraren tar upp problemet med föräldrarna och diskuterar hur det kan lösas. Rektor ska naturligtvis också underrättas om läget.

Läraren ska alltid dokumentera omhändertagandet skriftligen om inte föremålet lämnas tillbaka vid lektionens slut. Det gäller också farliga föremål, exempelvis alkohol, som ska behållas tills vårdnadshavarna har underrättats, och olagliga föremål som t ex en kniv, som direkt ska anmälas till polisen. En elevs tillhörigheter kan inte behållas hur länge som helst utan högst i fyra dagar, utom då polisanmälan gjorts.

Föräldrarna behöver inte underrättas om eleven är myndig.

Om detta inte hjälper?

För att en elev ska ha möjlighet att bättra sig ska åtgärderna undan för undan trappas upp. Läraren eller rektorn ska kontakta elevens vårdnadshavare och försöka få till stånd en överenskommelse om vilka åtgärder som är lämpliga för att få eleven att ändra på sitt beteende. Om ovanstående åtgärder inte får en elev att bättra sig ska rektor underrättas och ärendet tas upp på en elevvårdskonferens. Det sista steget är att en anmälan görs till den ansvariga nämnden som kan överväga en lämplig åtgärd.

Förflyttning – den sista utvägen

I många fall behöver en elev som uppträder olämpligt någon sorts stöd, t ex att ett åtgärdsprogram upprättas. Stödet ska i första hand ges på den skola där eleven går. Men det kan finnas vissa undantagsfall där kommunen bedömer att en elev måste flyttas till en annan skola. Skolan ska sträva efter att bli överens med eleven och vårdnadshavarna om att en eventuell förflyttning är den bästa lösningen. Men det kan uppkomma situationer när man inte är överens och då kan kommunen mot elevens och vårdnadshavarnas vilja ändå besluta om att flytta en elev. Detta kan bara komma ifråga i extremfall och är en yttersta åtgärd när alla andra möjligheter har prövats.

Avgörande för om en förflyttning ska ske är att det inte finns några andra sätt att garantera de övriga elevernas trygghet och säkerhet. Det kan handla om problem med en enstaka elev eller om flera elever som tillsammans kränker andra eller är våldsamma och hotfulla. Avsikten med förflyttningen kan t ex vara att försöka splittra destruktiva kamratgäng.

För att underlätta bytet av skola är det angeläget att den skola som ska ta emot eleven får förutsättningar att ge det stöd som behövs.

Beteendet behöver inte vara direkt riktat mot de andra eleverna utan kan vara indirekt, som t ex när en lärare blir trakasserad i klassrummet. Ett sådant uppträdande påverkar även de andra elevernas trygghet och studiero negativt.

Eleven och vårdnadshavarna bör naturligtvis få komma till tals när en förflyttning övervägs. Att som elev bli omplacerad mot sin och sina föräldrars vilja är en ytterst ingripande åtgärd. Ett beslut om att flytta en elev ska kunna verkställas omedelbart om situationen kräver en mycket snabb åtgärd.

För att kunna garantera elevens rättssäkerhet finns möjligheten för eleven att kunna överklaga beslutet till Skolväsendets överklagandenämnd.

Avstängning och förvisning i gymnasieskolan

När det gäller gymnasieskolan är ingripande åtgärder som förvisning och avstängning sedan tidigare tillåtet. Dessa medel kan användas när inga andra åtgärder får någon effekt på elevens uppträdande och de övriga elevernas trygghet och studiero är hotad. Eleven kan stängas av helt eller delvis från undervisningen eller förvisas från kommunens gymnasieskola för en viss tid.

Läs mer

För att du enkelt ska kunna ta del av de nya bestämmelserna i skollagen, besök www.skolverket.se/skollagen.

Skolverket har tidigare gett ut Ordningsregler för en trygg och lärande skolmiljö som också går att läsa och skriva ut från webbplatsen, men även beställas. Skolverket har även gett ut Allmänna råd och kommentarer för att främja lika-behandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.